

Molen Edens oudste van Winschoten

De molen Edens, met de andere twee molens aan de Nassaustraat een pronkstukje in het Winschoter stadsbeeld, is de afgelopen periode herhaaldelijk in het nieuws geweest. Wat is er aan de hand? Ruim twee jaar zoeken de gemeente Winschoten, de Acantus Woongroep en molenaar Klaas Strijk reeds een oplossing voor een slepende kwestie.

Door
Dick Stijkel

WINSCHOTEN - De woongroep en de gemeente Winschoten willen op de kop van de Zeeheldenstraat een appartementencomplex met 63 woningen bouwen, waarvoor de vergunningen inmiddels zijn verstrekt. Om een en ander te realiseren is het echter nodig vijftien meter in de hoogte te bouwen. Met de molenaars van Edens, Berg en Dijkstra zijn door de gemeente echter in het verleden al afspraken gemaakt waarbij is overeengekomen dat in de omgeving van de molens geen gebouwen hoger dan tien meter mogen worden gebouwd. Dit om te zorgen dat de molens voldoende wind kunnen vangen om te kunnen draaien. Nu die grens in de Zeeheldenstraat dreigt te worden overschreden zijn de rapen gaar. Alternatief om uit de impasse te geraken is het ophogen van de molen zoals dat ook in 2001 met de Seismolen in Middelburg is gebeurd. Daar werd de molen veertig centimeter gelift à raison van 59.000 euro, voor de opkrikbeurt van drie meter in Winschoten moet rond de 800.000 euro op de plank komen. Voorwaar een heel bedrag, zeker voor een armlastige gemeente als Winschoten. De deal is nu dat de woningcorporatie een vierde verdieping mag bouwen wanneer ze een vierde deel van het bedrag betaalt dat nodig is om de molen Edens een hoogte van dertien meter te geven.

Ook projectontwikkelaars die in de toekomst hoogbouwplannen rond het Oldambtplein koesteren, kunnen daarvoor een rekening van de gemeente tegemoet zien.

De andere twee molens aan de Nassaustraat hoeven niet te vrezzen; hiervoor is besloten dat eventuele te plaatsen nieuwbouw in de omgeving van die objecten de tien meter niet te boven mag gaan. Met deze beslissing lijkt de molencontroverse in Winschoten voorlopig ten einde.

Molen Edens blijft daarmee de oudste nog bestaande molen in Winschoten. Uit de opschriften op de molen blijkt dat de molen reeds in 1763 werd gebouwd door het echtpaar Jurrien Balles en Antje Gerbrands. Latere eigenaren waren Jan Joesten en G. Eikema. De laatste verkocht de molen in de tweede helft van de negentiende eeuw aan de familie Edens, nu nog naamgever van de molen. Het was ook de familie Edens die in 1870 besloot de molen te herbouwen en zijn huidige uiterlijk te geven.

De één na oudste molen is de molen Berg aan de Grintweg. Dit bouwwerk verrees in 1853 in opdracht van J.D. Buurma. Om zijn klanten uit het Sint Vitusholt naar de molen te trekken vroeg hij aan het gemeentebestuur een draaibrug over het Winschoterdiep te mogen aanleggen. De aldus verkregen loopbrug werd in 1905 verwijderd en vervangen door een draaibrug ter hoogte

van de Poelken. De molen van Buurma was nog maar kort in gebruik toen in 1856 de bliksem insloeg waarbij één van de wieken afbrak. De oudste zoon van Buurma raakte hierbij dodelijk gewond, de jongste zoon moest zijn verdere leven in Huize Avondlicht ('t Waarkhoes) verpleegd worden. Ook een knecht raakte gewond bij de inslag. De volgende eigenaar de heer Mulder werd er ook niet gelukkig mee. Hij stierf door een val van de molentrap. Toen de molen na diens overlijden in verval dreigde te geraken werd J. Berg de volgende eigenaar en naamgever. De middelste molen aan de Nassaustraat werd in 1862 door D.E. Dijkstra gebouwd. Gezegend met deze drie molens zou men bijna vergeten dat Winschoten in het verleden veel meer molens heeft gekend. Zo is bekend dat er reeds in het begin van de 17e eeuw drie korenmolens in de stad waren, waarvan er in 1630 op last van de stad Groningen één (waarschijnlijk in de Molenhorn) moest verdwijnen, omdat er met de provinciale belasting was geknoeid. Van de andere twee korenmolens werd die aan de Visschersdijk in 1670 gesloopt, de laatste van de weduwe Buurma tussen Buitenvenne en de Langestraat werd in 1857 afgebroken en in het buurtschap Hoom bij Wedde weer opgebouwd. Winschoten kende ook een tweetal houtzaagmolens. De oudste van de heren Post en Haitzema aan de Rensel nabij de latere Postille werd in 1790 gebouwd en in 1895 afgebroken. De andere aan het Sint Vitusholt van de firma Riemeijer verrees in 1899 en kreeg als naam 'l'Espérance (De Hoop). Later werd het een houtzaagmolen voor mechanische houtbewerking. De molen werd in de jaren zestig gesloopt. Verdere molens in Winschoten waren een tweetal olie-windmolens aan de Buitenvenne, gebouwd in 1802 door B. Haitzema en tussen Winschoten en Winschoterzijl van J. Fresemann Viëtor & zoon, gebouwd in 1851. De molen aan de Buitenvenne werd in 1854 toen deze in het bezit was van C. Dasse Viëtor afgebroken en langs de Rensel weer opgebouwd. Dasse Viëtor, die na het overlijden van Fresemann Viëtor ook de andere molen had overgenomen, exploiteerde ze een twintigtal jaren. Daarna werd de ene molen afgebroken en de molen aan de Rensel doorverkocht aan L. Crol. Toen deze in 1876 een stoommachine aanschafte was het met de molen gedaan en werd deze op afbraak verkocht. Van de watermolens die Winschoten rijk was zijn de Goliath en de David aan de Pekel A tussen de Winschoterzijl en Hogebrug en het zogenaamde Rode Molentje aan de Oudewerf nog vermeldenswaard. Maar ook deze drie sieren al jaren het stadsbeeld niet meer. Reden genoeg om de overgebleven drie molens extra te koesteren.